

**FINANS
DANMARK**

Analyse

29. november 2023

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Kontakt Christian Heebøll Hammer

Danskernes økonomi efter de seneste års stigninger i renter og priser

1. Indledning og sammenfatning

De danske husholdninger har – som det meste af verden – oplevet store stød til deres økonomiske situation i de seneste år. Sidste år var det først energipriserne, der gik voldsomt i vejret, og siden hen steg også priserne på andre varer og tjenester markant. Da inflationen først fik bredt fat i både varer og tjenester, reagerede ECB og Nationalbanken med en stime rentestigninger fra sommeren 2022 og ca. et år frem, hvilket har medført den største og mest bratte rentestigning i årtier.

Rentestigningerne synes at have virket, for i dag er både energipriser og ikke mindst inflation kommet ned i et mere normalt leje. Det ændrer dog ikke ved, at vi alle i dag skal håndtere markant højere priser på vores løbende forbrug af både varer og tjenester, end vi har været vant til – siden sommeren 2021 er forbrugerpriserne steget med 12 pct., hvilket svarer til en merregning for en typisk parfamilie med børn på 3.900 kr. om måneden. Meget af prisstigningerne indtraf dog allerede inden udgangen af 2022, og inflationstakten er kommet nærmere det normale i løbet af 2023, selv om prisstigningstakten på tjenester stadig er højere end det langsigtede mål.

Hertil kommer, at mange familier med lån skal betale højere renter – det gælder især boligejere, der har rentetilpasningslån. Vi skønner, at lidt over 300.000 familier med rentetilpasningslån optaget, før renterne begyndte at stige, nu har oplevet, at rentebetalingen (efter skat) på deres realkreditlån er steget med gennemsnitligt 3.200 kr. om måneden. Tager man højde for, at afdragene samtidig falder, udgør den samlede stigning i ydelsen på deres realkreditlån 1.400 kr. pr. måned. Rentestigningerne rammer boligejerne mere gradvist end forbrugerpriserne, i takt med at lånene skal rentetilpasses; mange af disse familier er først blevet ramt af højere renter i 2023, og nogle vil først opleve det til næste år eller året efter.

Analysen viser imidlertid også, at de store merregninger helt overvejende ligger hos familier med store indkomster – langt de fleste danske boligejere med rentetilpasningslån har altså en økonomi, der kan håndtere de højere udgifter. Dette er også et centralt element i bankernes og realkreditinstitutternes kreditpolitik i overensstemmelse med de gældende regelsæt.

Danskerne har dog ikke kun oplevet øgede udgifter. Særligt over det seneste år har der også været en del lyspunkter. Faldet i energipriserne fra sidste efterårs

skyhøje niveauer har forbedret økonomien for mange, og en del familier får i dag en højere rente på deres opsparing i banken. Nok så vigtigt sætter beskæftigelsen stadig rekord, og mange danskere oplever stigende lønninger, der i stadig større omfang vil modvirke de stigende priser og renter over de kommende år. Når vi spørger danskerne, svarer mange dog, at deres indkomststigninger endnu ikke har været særligt store – nok fordi de netop ser dem i forhold til, hvor meget priserne samtidig er steget.

Når vi gør brættet op her ved udgangen af 2023, er der stadig sket en klar forværring af økonomien for langt de fleste danskere, når vi sammenligner med situationen i 2021. For en gennemsnitlig parfamilie med børn er der netto en merudgift på ca. 2.000 kr. pr. måned – efter vi har taget højde for, at deres indkomster også er steget.

Noget værre ser det dog ud for de børnefamilier, der samtidig er blevet ramt af højere renter på deres rentetilpasningslån. For dem er der i gennemsnit tale om en merudgift (netto) på 4.600 kr. pr. måned – og knap 7000 kr., hvis de har afdragsfrie lån. I langt de fleste tilfælde faldt det største slag til familiernes økonomi dog i løbet af 2022. For mange familier, der ikke er hårdt ramt af højere renter, har der faktisk være tale om en samlet forbedring over 2023.

Dette billede bekræftes, når vi spørger danskerne til deres privatøkonomi: Fra at 5 pct. af danskerne oplevede en presset økonomi i udgangen af 2021, steg dette tal til 20 pct. ved udgangen af 2022, hvorefter det er faldet til i dag at ligge på 15 pct. Og selv om mange fortsat oplever en presset økonomi, er danskerne bredt set mere fortrøstningsfulde i dag, end de var for et år siden, da udsigterne var meget dystre og usikre.

Andelen af danskere, der er meget bekymrede for, hvordan det kommer til at gå med deres økonomi fremover, er således faldet fra 35 pct. i udgangen af 2022 til 20 pct. i dag. Det skyldes nok også, at prisudviklingen virker til at være under kontrol, og meget i det hele taget er gået bedre i 2023 end ventet og frygtet. Ifølge flertallet af økonomer er der udsigt til en blød landing i økonomien, hvor vi undgår store fald i aktivitet og beskæftigelse. Men usikkerheden er fortsat stor, ikke mindst uden for landets grænser, og det er for tidligt at ånde lettet op.

Men selv om udsigterne samlet set er bedre, står vi fortsat med en stor gruppe danskere, der oplever pres på økonomien og er bekymret for fremtiden. Landets banker har da også oplevet flere henvendelser fra kunder med en presset økonomi, og de venter, at der kommer flere henvendelser i den kommende tid, om end kun en mindre stigning.

Analyse

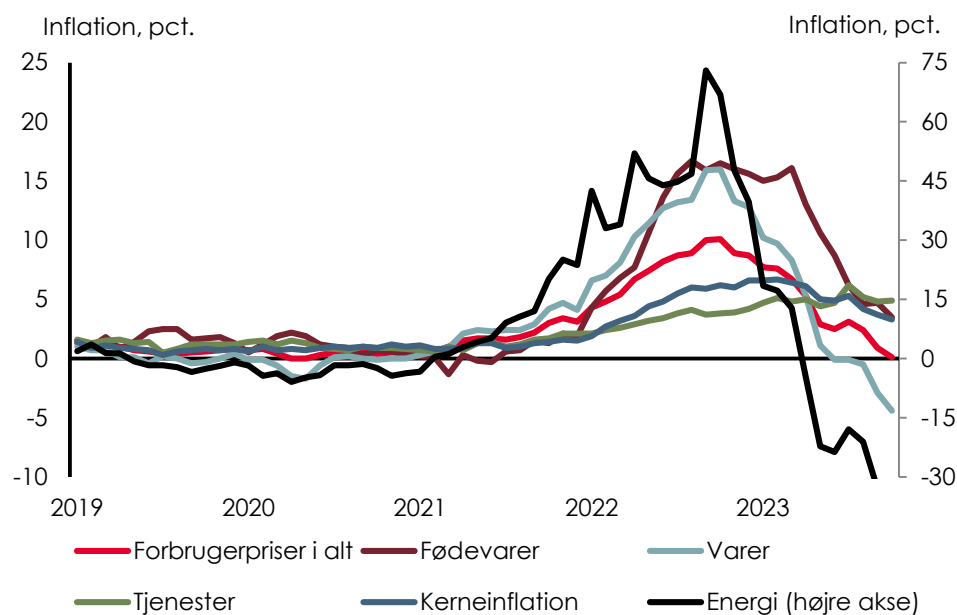
Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

2. De seneste års store prisstigninger

Over de seneste to år har Danmark sammen med det meste af verden oplevet den højeste inflation i årtier. I Danmark toppede forbrugerprisinflationen i oktober 2022 på næsten 10 pct., jf. figur 1. Herefter begyndte priserne at flade ud, og inflationstakten er aftaget og har ligget betydeligt lavere hen over 2023. I efteråret dykkede inflationstakten endda under det langsigtede mål på 2 pct. – i september var den 0,9 pct., og i oktober udgjorde den blot 0,1 pct.

Figur 1: De seneste to år har budt på kraftige prisstigninger

Anm: Figuren viser inflationsudviklingen for forskellige grupper af varer og tjenester i form af stigningstakten over 12 måneder. Kerneinflationen omfatter forbrugerpriser ekskl. energi og uforarbejdede fødevarer.

Kilde: Danmarks Statistik.

Både den stejle stigning i 2022 og det aktuelle bratte fald i den samlede inflationstakt skyldes i høj grad udsving i priserne på energi og til dels råvarer. Ser vi i stedet på den såkaldte kerneinflation – altså inflationen renset for energi og uforarbejdede fødevarer – har den således udviklet sig mere trægt end den samlede inflation, både da det gik op i 2022 og ved det efterfølgende fald. Kerneinflationen toppede først i februar 2023 på knap 7 pct. og ligger nu på lidt over 3 pct.

Prisstigningerne blev både højere og mere langvarige, end hvad de generelle forventninger var, da inflationen for alvor begyndte at stige i slutningen af 2021. Siden slutningen af 2022 har inflationen dog udviklet sig nogenlunde i overensstemmelse med økonomernes forventninger – med den vigtige nuance, at faldet i energipriserne i 2023 har været større og mere brat end ventet, mens kerneinflationen – ikke mindst prisstigningen på tjenester – er aftaget noget langsommere end ventet for et år siden.

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

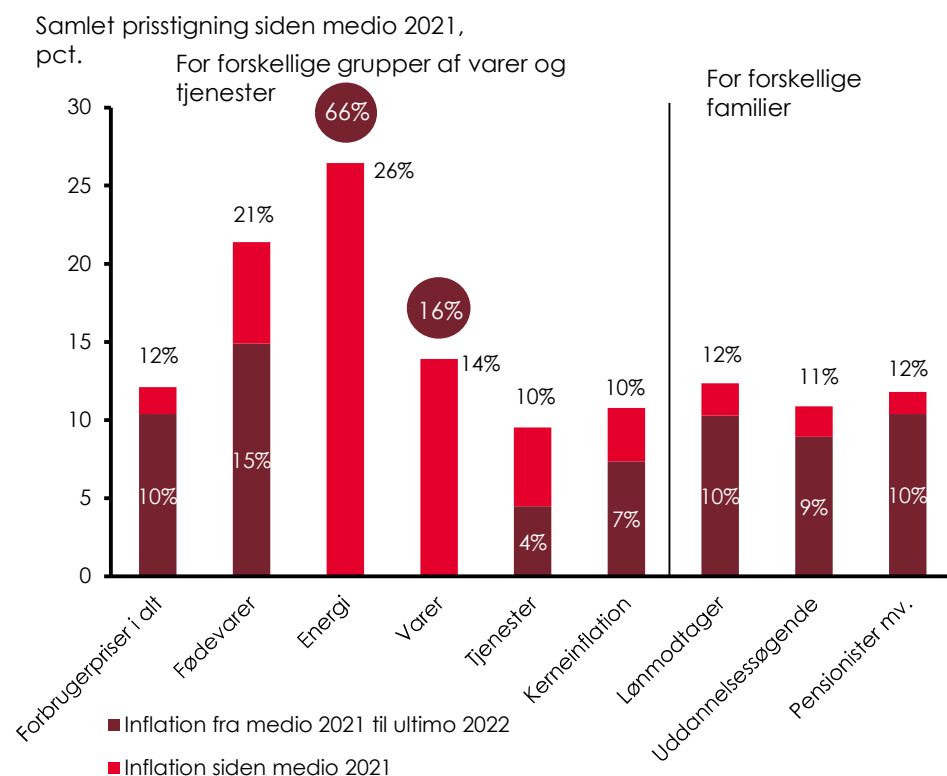

Selv om inflationen er kommet ned igen, har udviklingen over de seneste år medført, at priserne nu ligger på et betydeligt højere niveau: De samlede forbrugerpriser er steget med 12 pct. siden midten af 2021; fødevarerpriserne er steget med hele 21 pct., mens energipriserne nu ligger 26 pct. højere end i sommeren 2021, jf. figur 2. Prisen på tjenester er steget noget mindre, nemlig 10 pct.

For varer indtraf langt den største del af prisstigningerne inden udgangen af 2022 – faktisk er prisen på energi og andre varer (med undtagelse af fødevarer) faldet i 2023. Til gengæld er priserne på tjenester fortsat med at stige, hvilket som nævnt stadig holder kerneinflationen oppe over det langsigtede mål.

Analyse

Figur 2: Priserne ligger nu betydeligt højere end for bare to år siden

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Anm: Søjlerne indikerer de samlede prisstigninger siden midten af 2021. Farveinddelingen indikerer, hvor store prisstigninger, der indtræf i forskellige delperioder. For varer og energi var priserne højere i slutningen af 2022, end de er i dag. Kerneinflationen omfatter forbrugerpriser ekskl. energi og uforarbejdede fødevarer.

Kilde: Danmarks Statistik.

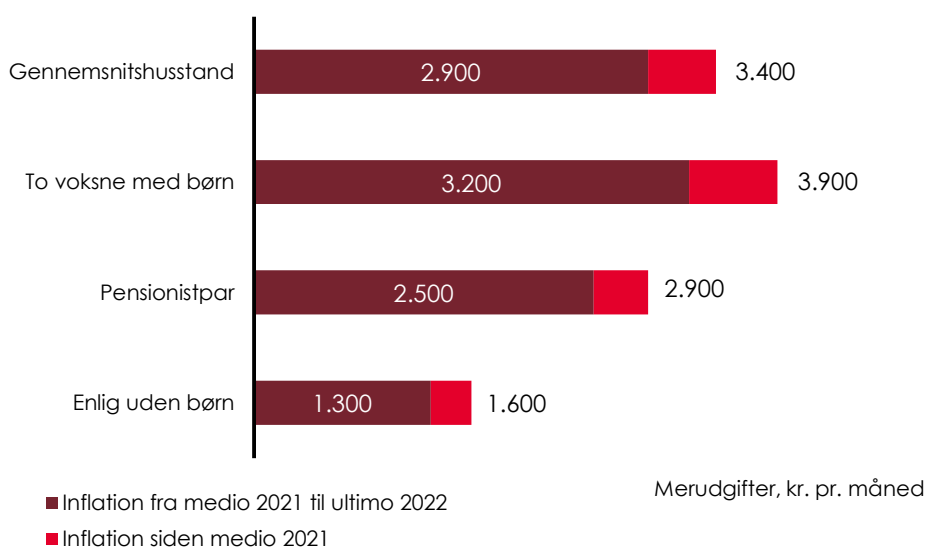
Om end lønningerne også er steget en del over de seneste år – hvilket vi vender tilbage til senere – er mange familier stærkt påvirkede af de stigende priser. Det gælder ikke mindst familier med relativt lave indkomster og dem, for hvem økonomien var udfordret i forvejen. En typisk dansk familie med børn havde ifølge Danmarks Statistik et samlet månedligt forbrug i 2021 på lige over 30.000 kr. (ekskl. betalt leje og lejeværdi af egen bolig). For at bibeholde samme forbrug i dag,

ville det koste 3.900 kr. mere om måneden, jf. figur 3. For et typisk pensionistpar lyder merregningen på 2.900 kr. om måneden, og for enlige uden børn er det 1.600 kr. ekstra om måneden.

Her ses det også, hvordan hovedparten af merudgifterne allerede var indtruffet ved udgangen af 2022; for en typisk dansk familie med børn var prisstigninger ca. 3.200 kr. frem mod udgangen af 2022, mens stigningen fra nytår til november i år er knap 700 kr. I øvrigt har prisstigningerne i 2023 været omtrent som forventet ved årets begyndelse, hvilket står i kontrast til udviklingen i 2022, hvor den høje inflation kom uventet.

Figur 3: Prisstigningerne i især 2022 har gjort det dyrere at være dansker

Anm: Månedlige merudgifter for forskellige familietyper til opretholdelse af samme forbrug som i 2021. Der kontrolleres for prisstigninger siden midten af 2021 og hhv. frem til udgangen af 2022 og frem til november 2023.
Kilde: Danmarks Statistik.

Når vi spørger danskerne, hvordan de har oplevet udviklingen, svarer knap en ud af tre, at deres økonomi i høj eller meget høj grad er påvirket af de høje priser. Denne andel har ikke ændret sig nævneværdigt over det seneste år, hvilket skal ses i lyset af, at prisstigningerne helt overvejende fandt sted i 2022, jf. figur 4 (venstre). Særligt gruppen af unge under 30, familier i lejebolig og boligejere med rentetilpasningslån er påvirkede. Her svarer hhv. 55, 50 og 73 pct., at de i høj eller meget høj grad er påvirkede af de stigende forbrugerpriser.

Frem til sidste vinter var mange familier også påvirkede af høje energipriser, som dog er faldet betydeligt ned igen. Det gælder ikke mindst de ca. 400.000

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

boligejere med gasfyr, hvoraf mange i slutningen af 2022 så ind i en ekstra varmeudgift på 2.500 kr. om måneden eller mere, inden gasprisen faldt igen.¹

Figur 4: Danskerne mærker de stigende priser

Andel, for hvem budgettet er påvirket af høje forbrugerpriser i dag

Andel, for hvem budgettet var påvirket af høje forbrugerpriser i 2022

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Anm: Der er blevet spurgt til: "I hvilken grad har dit budget været/er påvirket af stigende priser på dagligvarer?"
 Kilde: Spørgeskemaundersøgelse lidt over 1.000 respondenter udarbejdet af Epinion for Finans Danmark i hhv. 4. kvartal 2023 og 4. kvartal 2022.

3. Store rentestigninger i kølvandet på de høje priser

Som et modsvar til den høje forbrugerpris-inflation har vi også set stærkt stigende renter igennem 2022 og 2023. Den Europæiske Centralbank (ECB) hævede første gang indlånsrenten i juli 2022, som indtil nu er blevet fulgt af yderligere ni rentestigninger, så renten i dag er 4,0 pct. mod -0,5 pct. i udgangspunktet. Nationalbanken fulgte med og har hævet renten fra -0,6 pct. sidste sommer til nu 3,6 pct., jf. figur 5. De lange realkreditrenter begyndte dog at stige allerede fra slutningen af 2021. Det skete som en reaktion på en forventning blandt markedsaktørerne om, at ECB og Nationalbanken ville sætte renterne op. Senere steg også de kortere realkreditrenter, og til sidst bankernes ind- og udlånsrenter i kølvandet på Nationalbankens rentestigninger.

De højere renter har påvirket danskernes økonomi på mange forskellige måder. Hårdest er det gået ud over de mange boligejere med rentetilpasningslån, men

¹ Jf. Finans Danmark, [Hvor hårdt rammer de højere priser og renter danske familiers økonomi?](#), december 2022.

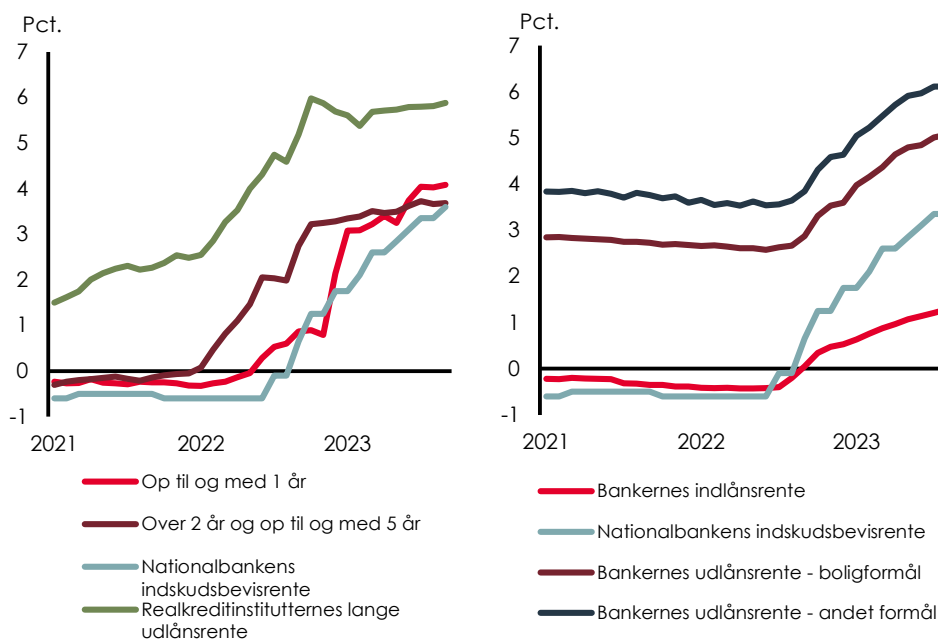

også mange familier med forskellige typer af banklån med variabel rente – f.eks. til andelsbolig, bil eller forbrug – har oplevet stigende renteudgifter. Omvendt har mange boligejere med fastforrentede lån haft mulighed for at konvertere deres lån og derved opnå en betydelig kursgevinst, mens husholdninger med store bankindlån igen kunne få positive renteindtægter på deres opsparing.

Figur 5: Den største og hurtigste rentestigning i mange år

Realkreditlån og styringsrente

Banklån og indlån samt styringsrente

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Anm: Figuren viser udviklingen i renter på nyudstedte realkreditlån med rentetilpasning afhængigt af rentebindingsperioden samt forrentede realkreditlån og bankrenter. Renterne er opgjort uden bidrags-sats. Som styringsrente er anvendt Nationalbankens indskudsbevisrente.

Kilde: Nationalbanken samt renter fra refinansieringsauktioner fra individuelle realkreditinstitutter.

De højere renter på rentetilpasningslåne har slået igennem med gradvist stigende styrke. Det er sket i takt med, at stadig flere boligejere har skullet rentetilpasse deres lån, efter rentestigningerne satte ind, og at rentestigningerne samtidig fortsatte, så senere rentetilpasninger medførte en større stigning end de tidligere i 2022, jf. figur 7 og en nærmere forklaring i boks 1.

Udrulningen af de stigende renter har selvsagt hurtigst ramt lån med kort rentebinding (F-kort, F1 samt til dels F2 og F3). De udgør lidt over halvdelen af alle rentetilpasningslån, og med undtagelse af en mindre andel F3-lån har de alle i dag fået ny og højere rente minimum én gang siden begyndelsen af 2022. Langsomere går det for dem, der har en rentebinding på mindst fire år – her har kun ca. en tredjedel fået ny rente på nuværende tidspunkt.

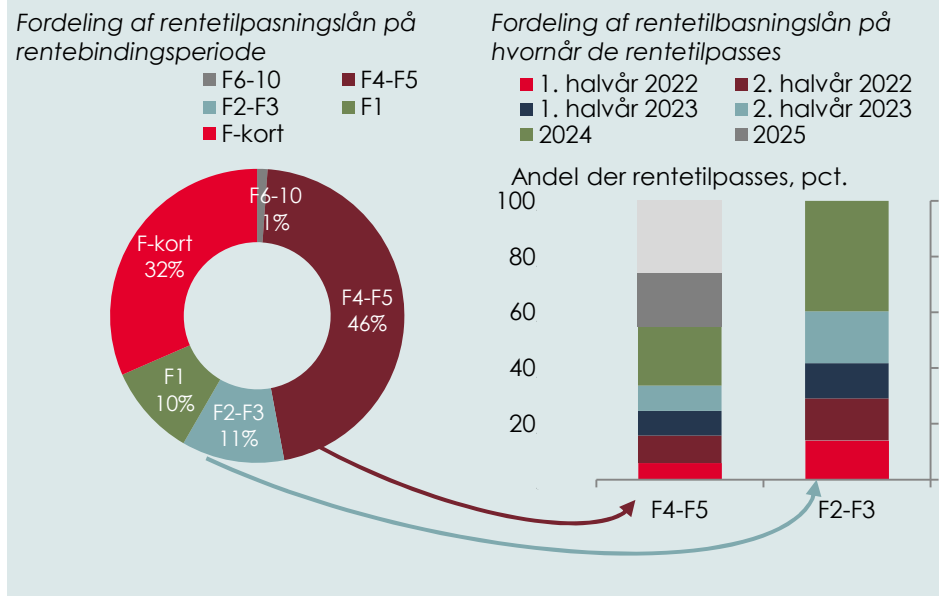
Boks 1. Udrulning af de stigende realkreditrenter

Analysen tager udgangspunkt i danskernes realkreditlån fra primo 2022, dvs. inden renterne for alvor begyndte at stige. Herved ser vi kun på familier, for hvem de store rentestigninger kom uventet. Familier, der frivilligt har konverteret deres fastforrentede lån eller købt ny bolig, er således ikke medregnet.

Ved udgangen af 2022 bestod ca. halvdelen af danskernes realkreditlån af lange fastforrentede lån, hvor renterne ikke påvirkes af de stigende markedsrenter (når vi ser bort fra nye udlån).² De resterende realkreditlån var med rentetilpasning; knap halvdelen med rentetilpasning hvert 4-5 år, ca. en tiendedel med rentebinding på 2-3 år, endnu en tiendedel med en rentebinding på 1 år, mens den resterende tredjedel var med endnu kortere rentebinding, jf. figur 6.

For boligejere med kortrentelån (F-kort og F1) steg renteudgifterne tidligt i forløbet. For rentetilpasningslån med rentebinding på 2-3 år har lidt over halvdelen (60 pct.) fået højere renter ultimo 2023, og for lån med rentebinding på over 4 år eller mere, vil langt hovedparten først få ny og højere rente efter 2023. Samlet set er det godt to ud af tre realkreditlån med rentetilpasning, der har fået ny og højere rente ultimo 2023, og først ultimo 2026 vil alle have fået ny rente.³

Figur 6: Især F5- og F-kort lån fylder relativt meget

Anm: Figuren viser fordelingen af realkreditlån på hvilken rentebindingsperiode de har.
Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik.

² Som anført anvender vi de seneste tilgængelige data i Danmark Statistiks registerdata, som er danskeres beholdninger af realkreditlån ultimo 2021. En del familier har konverteret deres lån siden hen, solgt og/eller købt bolig. Vi vurderer dog, at disse tal giver et rimeligt billede af den aktuelle situation. Man skal i den forbindelse huske, at boligejere, der har konverteret deres fastforrentede lån, typisk også har fået en betydelig kursgevinst, der i stort omfang modsvarer de stigende renter. Familier, der har købt bolig siden rentestigningerne, har optaget lån velvidende om det højere renteniveau.

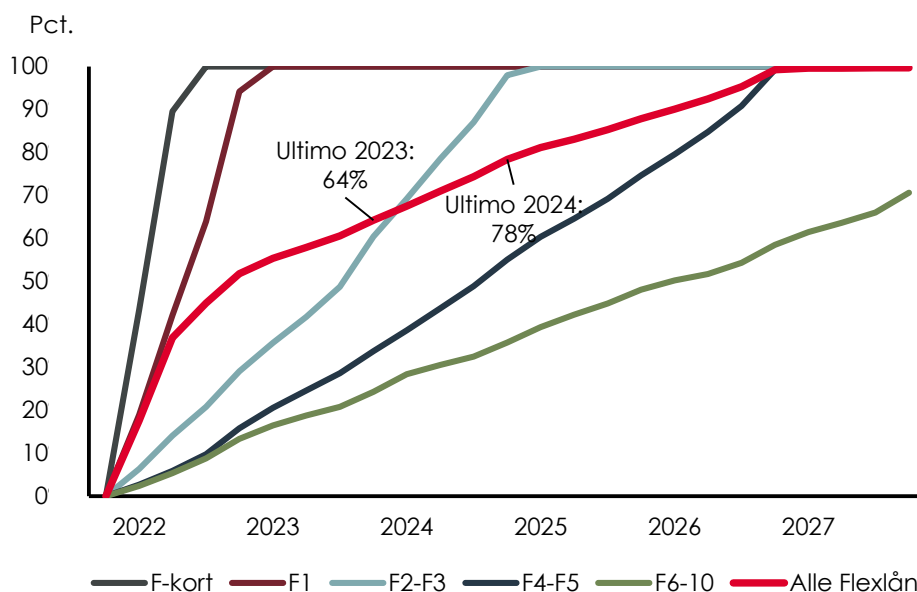
³ Der udestår en meget lille gruppe af boligejere, som har rentetilpasningslån med rentebinding på et sted mellem seks og ti år.

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Figur 7: Udrulning af de højere renter på rentetilpasningslån sker gradvist

Anm: Figuren viser, hvor stor en andel af forskellige typer af flexlån der er blevet eller bliver rentetilpasset på et givet tidspunkt. Den røde kurve for alle flexlån rammer ikke 100%, da ikke alle F6-F10 er rentetilpasset ultimo 2027. Beregningerne er foretaget på oplysninger om alle danskeres beholdning af realkreditlån primo 2022, og her ser vi på låneniveau (ikke familie-niveau som benyttes i resten af analysen).

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik.

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Ved udgangen af 2023 skønner vi, at lige godt 300.000 boligejere (familier), som havde et rentetilpasningslån i begyndelsen af 2022, vil have fået ny højere rente på deres rentetilpasningslån – svarende til ca. 64 pct. af alle familier med rentetilpasningslån, jf. figur 8.⁴ Det er ca. 60.000 flere, end hvad vi så ved udgangen af 2022, og frem mod udgangen af 2024 forventes endnu knap 65.000 familier at få ny og højere rente.⁵

Som nævnt har de gentagne stigninger i renteniveauet gjort, at boligejere, der har rentetilpasset i 2023, har oplevet større rentestigninger end dem, der rentetilpassede i 2022. I slutningen af 2022 var den gennemsnitlige merudgift til renter på 2.600 kr. om måneden efter skat for en typisk boligejer ramt af højere renter på rentetilpasningslån, mens den står til at ramme 3.200 kr. ved udgangen af 2023, jf. figur 8.⁶ For de mange boligejere, der afdrager på deres lån, falder afdragene dog, når renten stiger. For dem lyder stigningen i den samlede ydelse (renter plus afdrag) frem til udgangen af 2022 på omtrent 1.000 kr. om måneden, mens den udgør 1.400 kr. ved udgangen af i år.

⁴ Her tager vi udgangspunkt i husholdningernes beholdninger af realkreditlån primo 2022. Familier, der har fået højere rente ved at konvertere deres fastforrentede lån, er ikke omfattet.

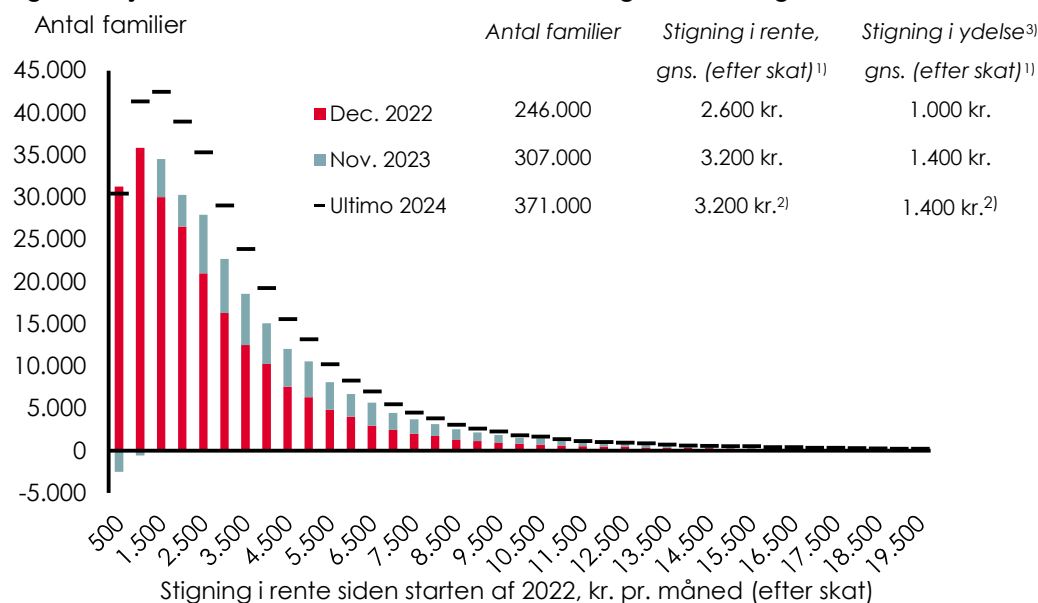
⁵ Hvert år får alle F1- og F-kort lån desuden tilpasset renten, og i 2024 vil en del F2-lån også få justeret renten for anden gang, siden renterne for alvor begyndte at stige i begyndelsen af 2022.

⁶ Her har vi frasorteret de 5 pct. af danskerne med de største lån (ekstreme observationer).

Det hører med til billedet, at der blandt boligejere med rentetilpasningslån er store forskelle i, hvordan de rammes af højere renter. For hver fjerde, der har fået ny og højere rente, ligger stigningen i samlet ydelse i dag på under 600 kr. om måneden, for halvdelen ligger den mellem 600 og 2.000 kr. om måneden, og for den sidste fjerdedel ligger den på over 2.000 kr. om måneden (efter skat). Det er vel at mærke for familier, der afdrager på deres lån; for familier med afdragsfrihed er forskellene noget større.

Figur 8: Højere realkreditrenter medfører store merudgifter for mange familier

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Anm.: Figuren viser antallet af familier (boligejere) der på forskellige tidspunkter skønnes at have fået en rentestigning af en given størrelse. Beregningen er foretaget ud fra oplysninger om realkreditlån primo 2022, de faktiske renter på forskellige tidspunkter samt markedsforsventningerne til, hvordan de vil udvikle sig over det kommende år. Vi tager ikke højde for nye boligejere, boligejere, der sælger deres bolig eller boligejere, der konverterer deres lån. I øvrigt medtages kun boligejere, der har mere end 75 pct. af deres realkreditlån med rentetilpasning. ¹⁾Ved beregning af gennemsnittet ser vi bort fra ekstreme observationer svarende til de 5 pct. af alle familier, der har de største merudgifter. ²⁾For 2024 har vi lagt et gennemsnit af de danske realkreditinstitutters forventninger til grund for renteskøn for de forskellige typer rentetilpasningslån. ³⁾I ydelsesudtrykket er der desuden taget højde for lavere afdrag ved rentestigninger. Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik.

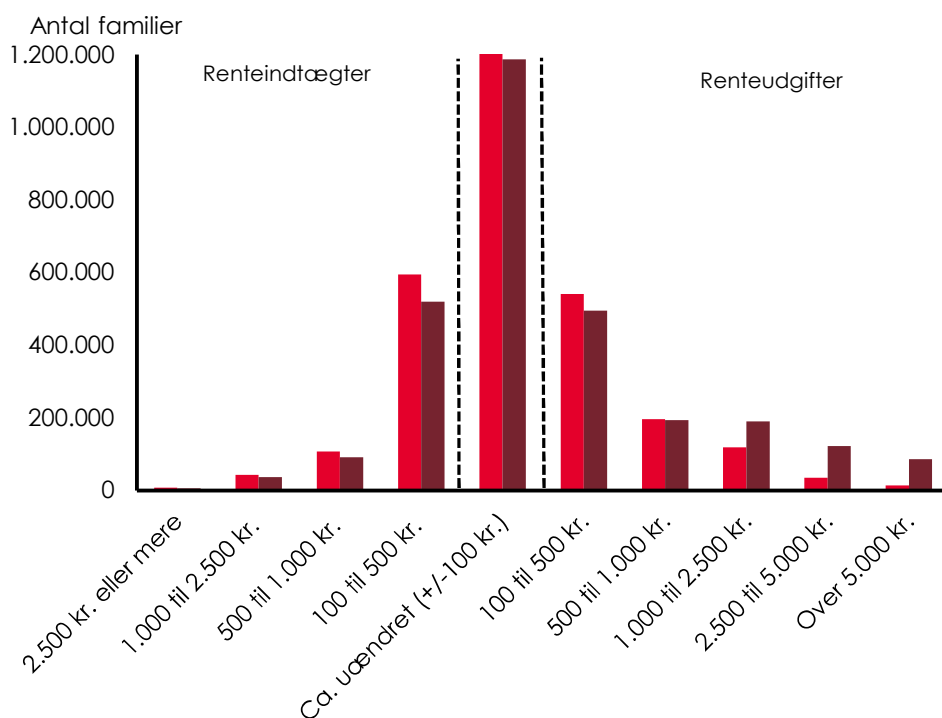
Sideløbende med de stigende realkreditrenter er en del familier samtidig ramt af rentestigninger på forskellige typer af banklån mv., mens mange familier også har fået stigende renteindtægter fra deres opsparring i banken. I modsætning til realkreditrenterne, hvor meget af stigningen var sket i 2022, er størstedelen af stigningen i bankrenterne først kommet i løbet af 2023. Således steg bankernes udlånsrenter i gennemsnit med knap 1 pct.-point i 2022, mens de foreløbigt er steget med ca. 1,3 pct.-point i 2023.

Med det aktuelle renteniveau skønner vi, at knap 170.000 familier oplever merudgifter (netto) på deres banklån på over 1.000 kr. om måneden efter skat, jf. figur 9. Føjer vi de ekstra renteudgifter fra rentetilpasningslån til, er det i alt 440.000 familier, der har oplevet rentestigninger på over 1.000 efter skat.

På den positive side har mange danskere også ganske store opsparinger. Knap 100.000 familier oplever øgede renteindtægter på over 1.000 kr. om måneden efter skat. Det brede flertal af danske familier har dog ikke været nævneværdigt påvirket af bankrenter (mindre end 100 kr. ændring om måneden).

Figur 9: De højere renter rammer meget forskelligt

Ekstraudgifter/indtægter (netto) siden starten af 2022, kr. pr. måned (efter skat)

Merudgifter gns. (efter skat)

■ Bankrenter (netto)	34 kr.
■ Bank- og realkreditrenter (netto)	326 kr.

Anm.: Figuren viser hvor mange familier, der oplever enten øgede indtægter eller udgifter som følge af stigninger i bankrenterne. Beregningen er foretaget ud fra oplysninger om realkreditlån og banklån primo 2022.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik.

Samlet kan vi konstatere, at det brede flertal af danske familier ikke har været voldsomt påvirket af stigende renter, mens en vis andel – særligt boligejere med realkreditlån med rentetilpasning – har oplevet betydelige merudgifter. Her er det dog vigtigt at hæfte sig ved, at de største renteudgifter især ses hos familier med ret høje indkomster, jf. figur 10. Det ses ikke mindst for de store merregninger på over 6.000 kr. ekstra om måneden (efter skat), der i otte ud af ti tilfælde rammer familier med de højeste indkomster (7.-10. decil).

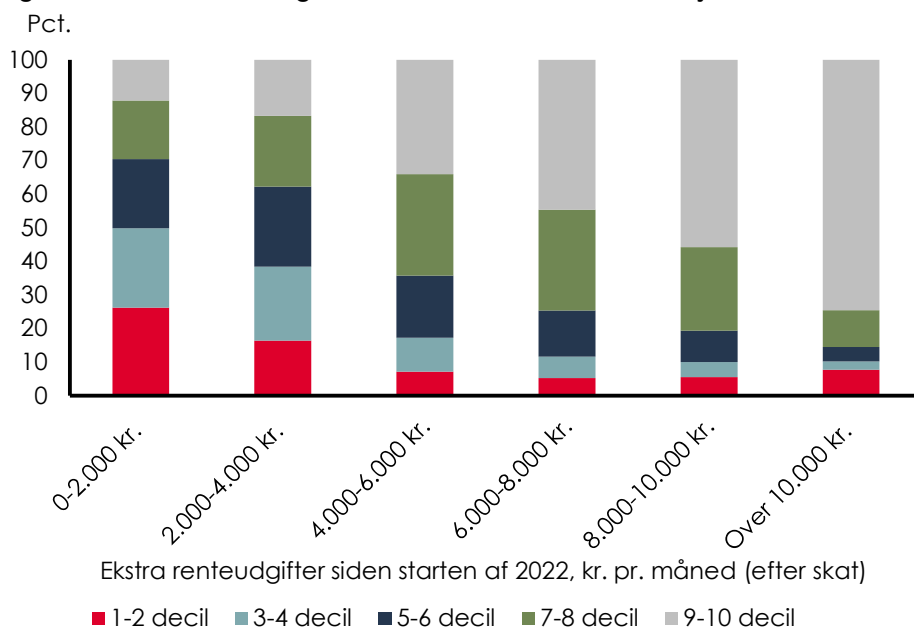
Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Dette underbygger, at langt de fleste danske boligejere med rentetilpasningslån har en økonomi, der kan håndtere de højere udgifter. Det følger blandt andet af, at bankernes og realkreditinstitutternes kreditpolitik – i overensstemmelse med gældende regelsæt – medfører, at rentetilpasningslån kun gives til boligejere med en privatøkonomi, der kan rumme en betydelig rentestigning.⁷

Figur 10: De store renteudgifter rammer især familier med høje indkomster

Anm: For forskellige niveauer af månedlige ekstraudgifter til rentetilpasningslån (efter skat) siden begyndelsen af 2022 viser figuren, hvordan ekstraudgifterne fordeler sig på familier med forskellige indkomstniveauer (inddelt i indkomstdeciler).

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik.

For en del danskere har de høje renter haft stor indvirkning på privatøkonomien: 14 pct. af alle danskere svarer, at deres månedlige budget i høj eller meget høj grad er påvirket af stigende renter på bolig- og/eller realkreditlån, og ca. lige så mange svarer, at de i nogen grad er påvirket, jf. figur 11 (øverst). En betydelig del er først blevet ramt over det seneste år. Det er særligt familier i alderen 30-59 år, der er ramt, og så gælder det selvsagt især boligejere. Nogle familier i lejebolig er dog også ramt, enten fordi de er boligejere – dog uden at eje den bolig de bor i – eller pga. lån til sommerhus.

En relativt begrænset andel svarer, at deres budget i høj grad er påvirket positivt af de stigende indlånsrenter, og en ca. lige så stor andel svarer, at de har fået positiv gevinst ved at omlægge deres fastforrentede realkreditlån, jf. figur 11 (nederst).

⁷ Dette er i overensstemmelse med en tidligere analyse, hvor vi ud fra detaljerede registerdata for alle danske husholdninger viste, at det store flertal af husholdninger, der stod til mærkbart øgede renteudgifter, havde rum i deres økonomi til at håndtere såvel disse som de øgede forbrugerpriser. Se Finans Danmark, [Hvor hårdt rammer de højere priser og renter danske familiers økonomi?](#), december 2022.

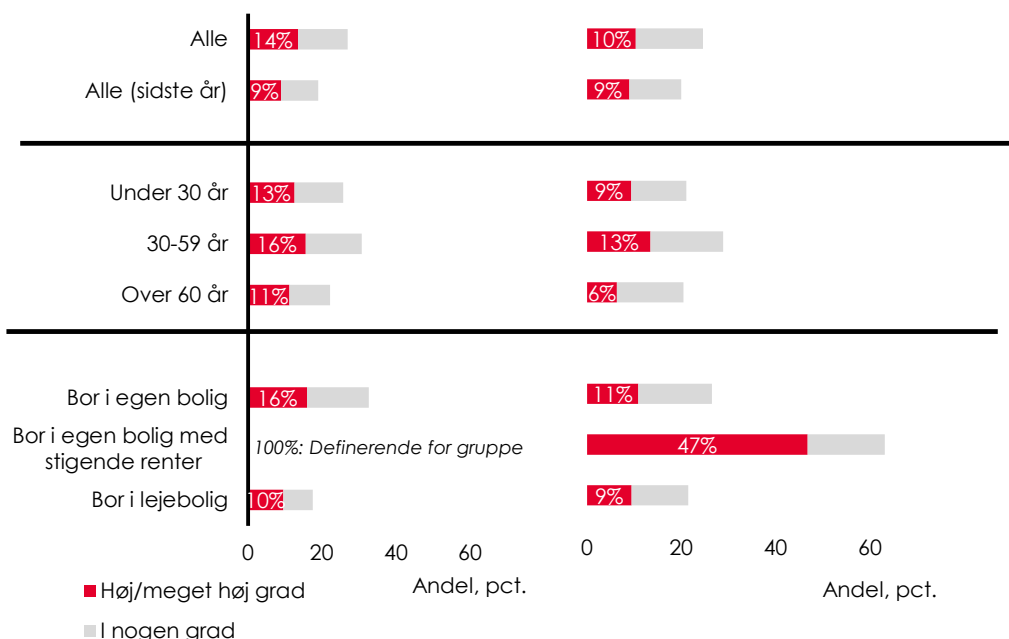

Figur 11: Danskere mærker rentestigningerne i deres månedlige budget

Negative effekter af rentestigninger

Andel, hvor budgettet er påvirket af høje realkredit- og boligrenter

Andel, hvor budgettet er påvirket af høje udlånsrenter i øvrigt

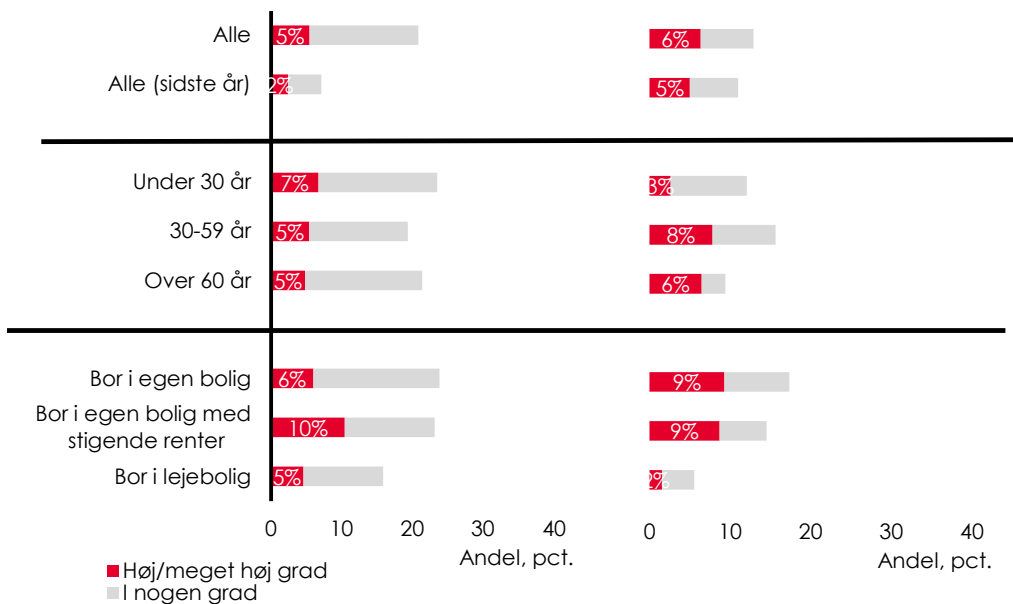
Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Positive effekter af rentestigninger

Andel, hvor budgettet er positivt påvirket af højere indlånsrenter

Andel, hvor økonomien er positivt påvirket af låneomlægning

Anm: Der er blevet spurgt til: "I hvilken grad har dit budget været/er påvirket af højere renter på dit/jeres bolig- og/eller realkreditlån?", "I hvilken grad har dit budget været/er påvirket af højere renter på dit/jeres billån, forbrugslån eller andre lån?", "I hvilken grad oplever I højere renteindtægter på opsparing?" og "I hvilken grad har I fået nedbragt jeres gæld/øget jeres opsparing og/eller frigjort penge til forbrug ved at konvertere jeres realkreditlån?". Figuren viser, hvordan forskellige grupper af danskere er blevet påvirket af stigende renter. Boligejere med stigende renter er defineret som gruppen, der svarer, at de i høj grad har oplevet stigende renter på deres realkredit- og boliglån.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse med lidt over 1.000 respondenter udarbejdet af Epinion for Finans Danmark i 4. kvartal 2023.

4. Stigende lønninger modvirker effekterne af de højere priser

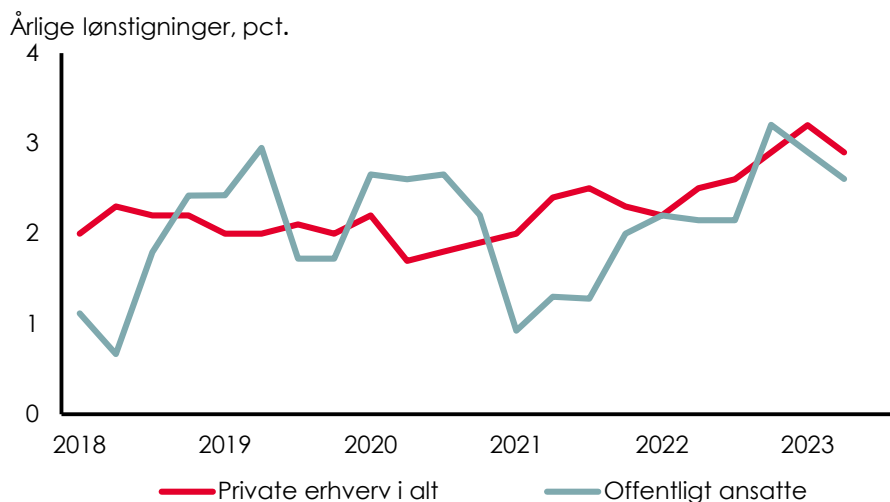
Mens højere priser gør indhug i danskernes økonomi, trækker stigninger i løn og anden indkomst i den modsatte retning. På det private arbejdsmarked blev der i 2023 indgået overenskomster med lønstigninger, som står til over det næste par år at indhente det tab i realløn, som de seneste års prisstigninger har kostet. Lønstigningstakten er allerede tiltaget i 2022 og 2023, hvilket også skal ses i lyset af det stærke arbejdsmarked, jf. figur 12. Med afsæt i overenskomsterne ventes fremgangen altså at fortsætte til næste år, især for privatansatte.⁸

Når det gælder modtagere af overførselsindkomster, er satserne for en række overførselsindkomster, herunder dagpenge og kontanthjælp, ikke vokset i samme takt som lønningerne. Det følger af reglerne for reguleringen af offentlige satser, og disse vil derfor på længere sigt indarbejde de nuværende lønstigninger. Samtidig skal man være opmærksom på, at der i både 2022 og 2023 er udbetalt flere ekstraordinære tilskud til forskellige modtagere af overførselsindkomster, herunder vinterpakke og inflationshjælp.

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Figur 12: Lønningerne er begyndt at stige hurtigere

Anm.: Figuren viser udviklingen i lønninger for offentligt og privat ansatte
Kilde: Danmarks Statistik.

De højere lønstigninger har til en vis grad modvirket de negative konsekvenser af de stigende renter og priser. Mange danskere oplever dog ikke, at lønstigningerne for alvor har påvirket deres økonomiske situation: Kun 2 pct. af alle danskere svarer, at de i høj eller meget høj grad har oplevet løn- og/eller indkomststigning over det seneste år, mens endnu 15 pct. svarer, at de har oplevet det i nogen grad, jf. figur 13. For gruppen af danskere under 30 år er andelen dog

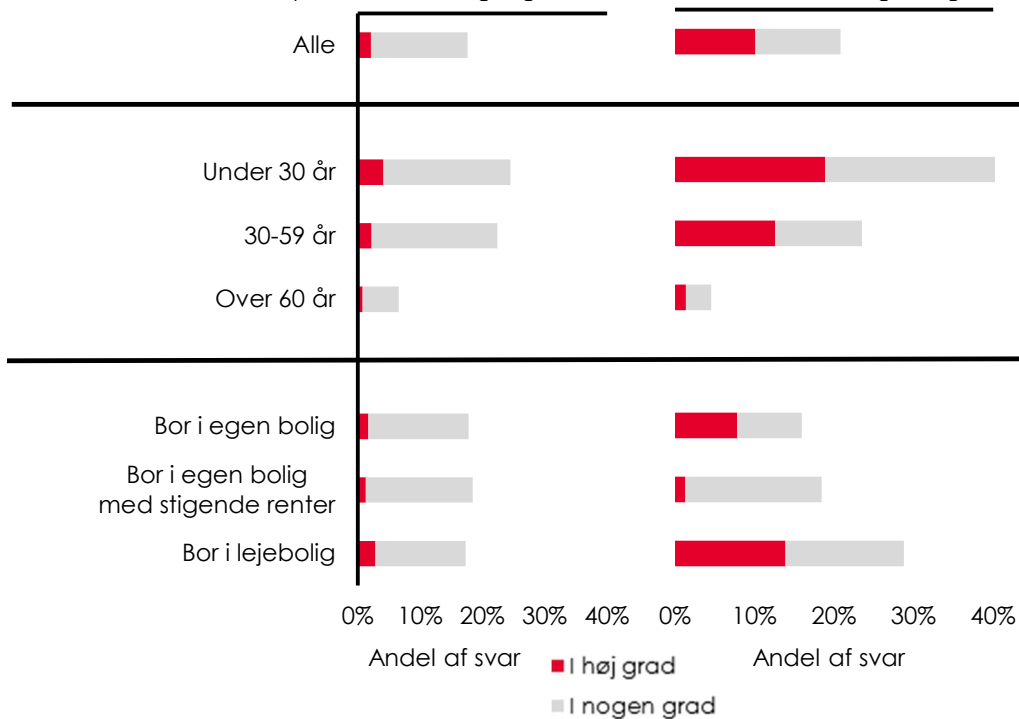
⁸ Én – ud af flere – forklaringer på, at lønstigningerne på det offentlige område i de seneste år har været mindre end for det private er, at overenskomsterne er indgået på forskellige tidspunkter, og dermed forskellige konjunkturcykler. Med til billedet hører, at den såkaldte reguleringsordning isoleret set medførte en negativ regulering af de offentlige lønninger i 2021.

noget højere – hvilket nok bl.a. kan være drevet af en stor andel, der netop eller for nyligt er indtrådt på arbejdsmarkedet.

Figur 13: Få personer svarer, de har oplevet en indkomststigning

Personer, der har oplevet indkomststigning: Personer, der har forsøgt at øge deres indkomst:

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Anm: Der er blevet spurgt til "I hvilken grad er din/jeres løn og indkomst steget" og "I hvilken grad har du forsøgt at øge din indkomst ved at skifte job, gå op i tid, eller lønforhandle". Figuren til venstre viser andelen af personer, der har oplevet en løn- og indkomststigning, mens figuren til højre viser andelen af personer, der har forsøgt at øge sin indkomst ved at skifte job, gå op i tid eller lønforhandle.

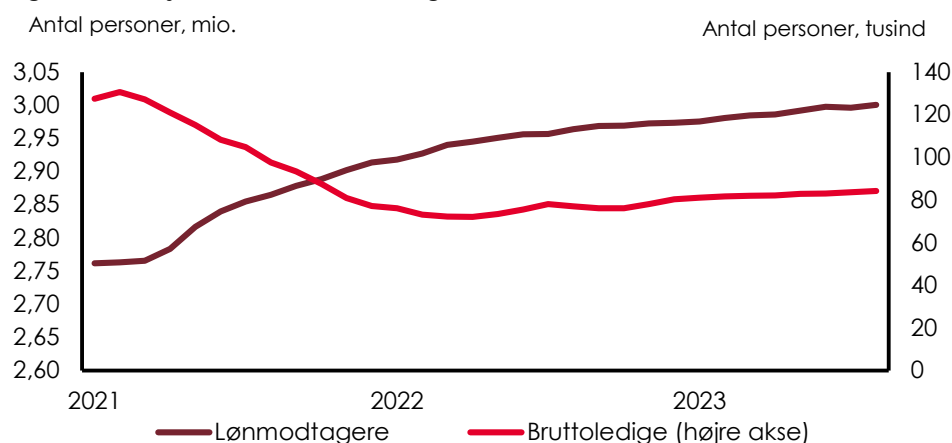
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse lidt over 1.000 respondenter udarbejdet af Epinion for Finans Danmark i 4. kvartal 2023.

Selv om kun 17 pct. af de adspurgte svarer, de har oplevet indkomstfremgang i høj eller nogen grad, er det hele 21 pct., der har forsøgt at øge deres indkomst ved enten at skifte job, gå op i tid, eller lønforhandle, jf. figur 13 til højre. Det er særligt de unge, som har forsøgt at øge deres indkomst. 42 pct. af de unge har enten forsøgt at skifte job, er gået op i tid eller har lønforhandlet. Som nævnt ovenfor, er det også blandt de yngre, at flest har oplevet en indkomstfremgang.

Danskernes muligheder for at skifte job og dermed opnå en højere løn er ellers fortsat ret gode. Arbejdsmarkedet har nemlig vist sig overraskende robust igennem både 2022 og 2023; foreløbigt har beskæftigelsen nærmest været konstant stigende, mens ledigheden fortsat er ganske lav, jf. figur 14. Det fortsat høje pres på arbejdsmarkedet er som nævnt en væsentlig del af baggrunden for de højere lønstigninger.

Figur 14: Arbejdsmarkedet har vist sig overraskende stærkt

Anm: Figuren viser udviklingen i antallet af lønmodtagere og bruttoledige fra 2021 til 2023.
Kilde: Danmarks Statistik.

Analyse

5. Mange danskerne har fortsat en presset økonomi, men færre er bekymrede for fremtiden

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Når vi gør danskernes økonomi op her to år efter, inflationen for alvor ramte, er der ingen tvivl om, at det er blevet markant dyrere at være dansker.

For en gennemsnitlig parfamilie med børn, der ikke er ramt af stigende renter på rentetilpasningslån, er de samlede udgifter for uændret forbrug, banklån mv. steget med ca. 4.200 kr. pr. måned i løbet af 2022 og 2023, jf. figur 15. Heri indgår altså både højere priser og højere bankrenter. Samtidig er lønningerne kun steget knap 2.200 kr., hvilket efterlader en netto merudgift på ca. 2.000 kr. om måneden.

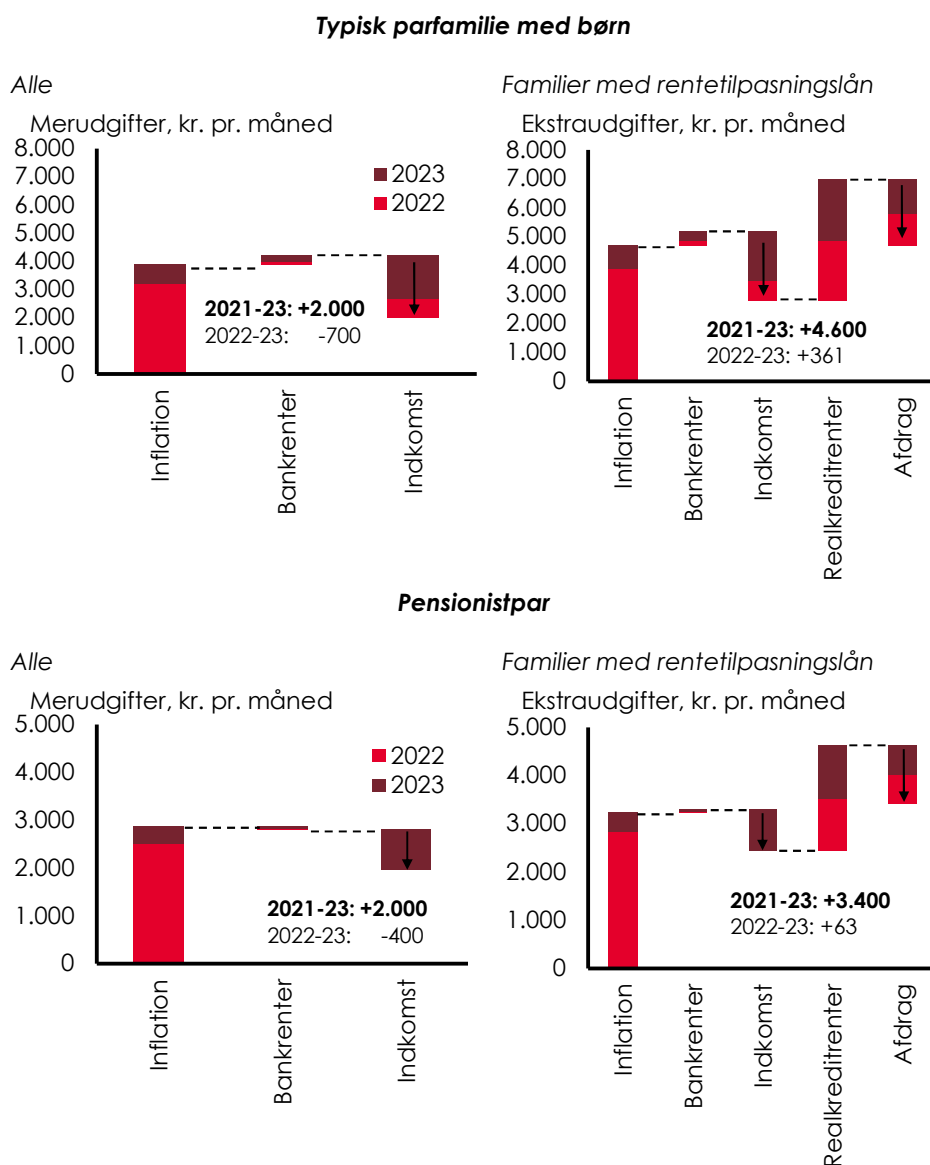
Værre ser det ud for de tilsvarende børnefamilier, der også er blevet ramt af højere renter på deres rentetilpasningslån. For dem er der oven i det øvrige landet en merregning til højere realkreditrenter på godt 4.100 kr. om måneden (efter skat). Til gengæld falder afdraget (for dem, der afdrager på deres realkreditlån), så den samlede ydelse kun stiger med knap 2.000 kr. om måneden. Da de i gennemsnit også har lidt højere forbrug og bankgæld (hvilket afspejler en højere indkomst), lander deres samlede merudgift (netto) på 4.600 kr. pr. måned – mens den er knap 7.000 kr. for dem, der ikke afdrager på deres realkreditlån.

Ser vi på et pensionistpar, er merudgifterne til de højere renter og priser noget lavere. Det skyldes, at deres forbrug typisk er mindre, og at de har mindre gæld. Faktisk har pensionister i gennemsnit relativt meget opsparing og har således nydt godt af de højere rentestigninger. Desuden har pensionister med rentetilpasningslån typisk ikke så stor gæld.

For begge grupper bemærker vi, at størstedelen af merudgifterne – især når vi ser på familier, der ikke er særligt udsatte for rentestigninger – ramte i løbet af 2022, mens indkomsterne er steget mest i 2023. For en typisk parfamilie med børn, der ikke er ramt af stigende renter på rentetilpasningslån, er det faktisk blevet lidt billigere i løbet af 2023 – i gennemsnit ca. 700 kr.

Figur 15: Det er samlet set blevet dyrere at være dansker de seneste to år

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Anm: Figurene viser, hvordan det månedlige budget for forskellige familietyper i gennemsnit blev påvirket over de seneste to år. Der antages et uændret forbrug og uændrede lån. For familier med rentetilpasningslån med afdrag falder afdraget på deres gæld, når renten stiger, som vist i den sidste søjle i figurene til højre.

Kilde: Danmarks Statistik, inklusive registerdata, jf. antagelser for beregningerne i boks 2 nederst i analysen.

Dertil kommer, at en del familier i 2022 også var meget udsatte over for høje energipriser – ikke mindst boligejere med gasfyr. De har oplevet et kraftigt fald i deres varmeregninger i løbet af 2023. For mange familier med gasfyr var der tale om en månedlig merregning i slutningen af 2022 på 2.500 kr. eller mere.

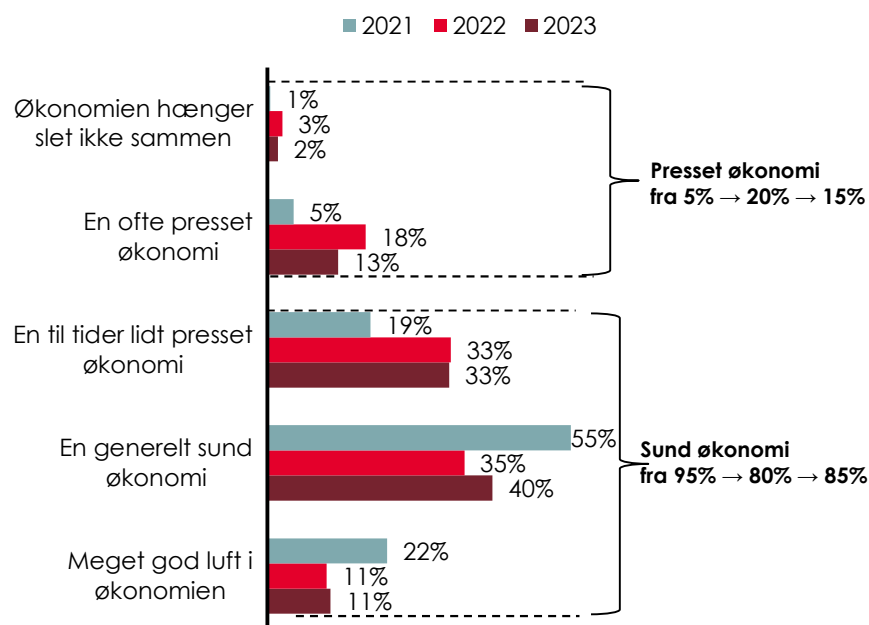
For mange af de familier, der er ramt af stigende renter på rentetilpasningslån, er billedet dog noget anderledes. Ser vi f.eks. på den relativt store gruppe, der har rentetilpasning hvert år eller hyppigere og altså får ny rente løbende, ramte meget af rentestigningerne i 2023.

Samlet set er det altså ikke overraskende, at vi efter en kraftig forværring i andelen af danskere med en presset privatøkonomi fra 2021 til 2022 har set et lille fald fra 2022 til 2023 – om end det stadig ser dystert ud for mange, jf. figur 16; andelen, der oplevede en presset økonomi, steg således fra 5 pct. i 2021 til 20 pct. i 2022 og faldt derefter til 15 pct. i 2023. Omvendt er andelen, der oplever en sund økonomi, steget fra 80 pct. i 2022 til 85 pct. i 2023.

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Figur 16: Danskerne oplever, at noget af presset er ved at løje af i 2023

Anm: Figuren viser fordelingen af, hvordan danskerne så deres økonomi hhv.: i) for to år siden, før de kraftige prisstigninger indtraf, ii) for et års tid siden, da pris- og rentestigninger samt energipriser var på deres højeste, iii) samt i dag, hvor forbrugerpriser og renter er steget, men energipriser er faldet. Tallene i højre side ser ikke ud til at summe helt korrekt ift. figuren, hvilket skyldes afrundinger.

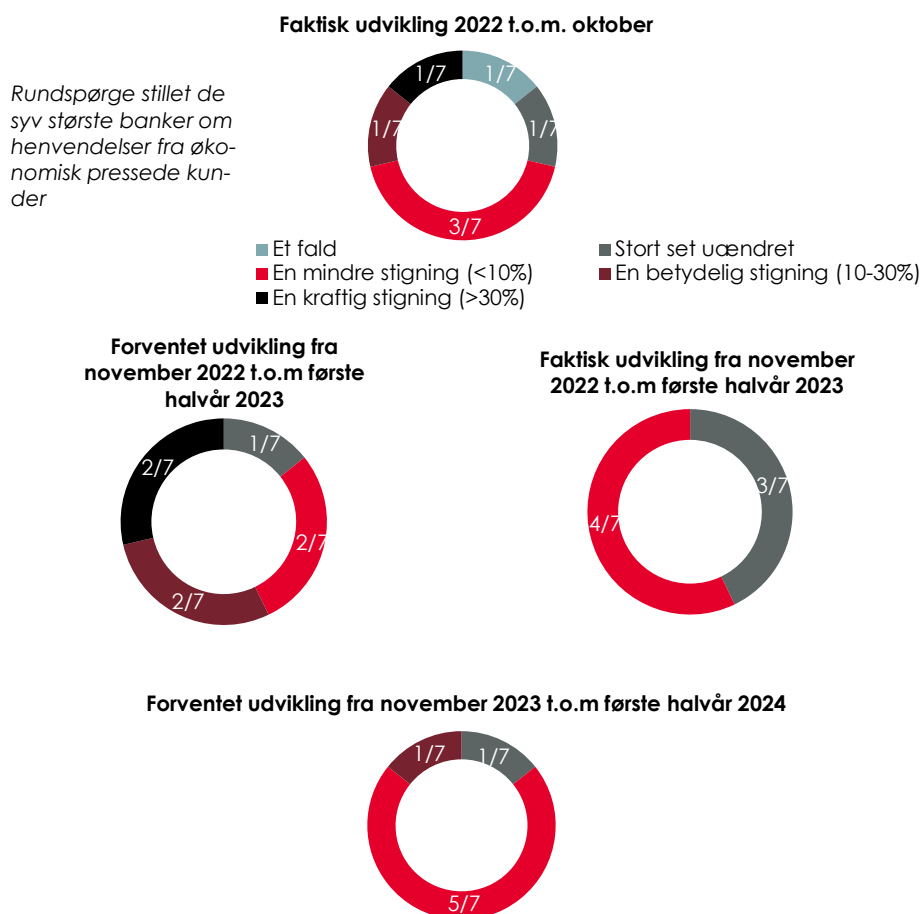
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse lidt over 1.000 respondenter udarbejdet af Epinion for Finans Danmark i 4. kvartal 2023.

Dette billede af danskernes økonomi bekræftes, når vi spørger bankernes kreditchefer, hvor mange henvendelser de har haft fra danskere, der har svært ved at få økonomien til at hænge sammen, samt hvor mange de forventer i den

kommende tid, jf. figur 17.⁹ Hvor de fleste banker oplevede et mærkbart stigende antal henvendelser i løbet af 2022 og forventede, at tendensen ville fortsætte ind i 2023, har vi foreløbigt kun set en begrænset stigning i antallet af henvendelser i 2023, og kreditcheferne forventer kun en mindre stigning i de kommende måneder.

Figur 17: Flere henvendelser i bankerne fra kunder med presset økonomi

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Anm: Der er blevet spurgt til "Hvordan har I oplevet antallet af henvendelser fra privatkunder, der er økonomisk pressede?".

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse stillet til de syv største banker i Danmark fra oktober 2022 og 2023.

Det er især de 30-59-årige, der oplever at være lidt mindre pressede i 2023 i forhold til 2022 – nok fordi de trods alt har fået en rimelig indkomstfremgang, og en del har oplevet betydelige fald i deres månedlige udgifter til boligopvarmning, jf. figur 18. Ser vi dybere i tallene, er faldet særligt stort for de familier, der svarer, at de tidligere var meget udsatte for høje energipriser. Det var også i denne gruppe, at mange oplevede et øget pres på økonomien i 2022.

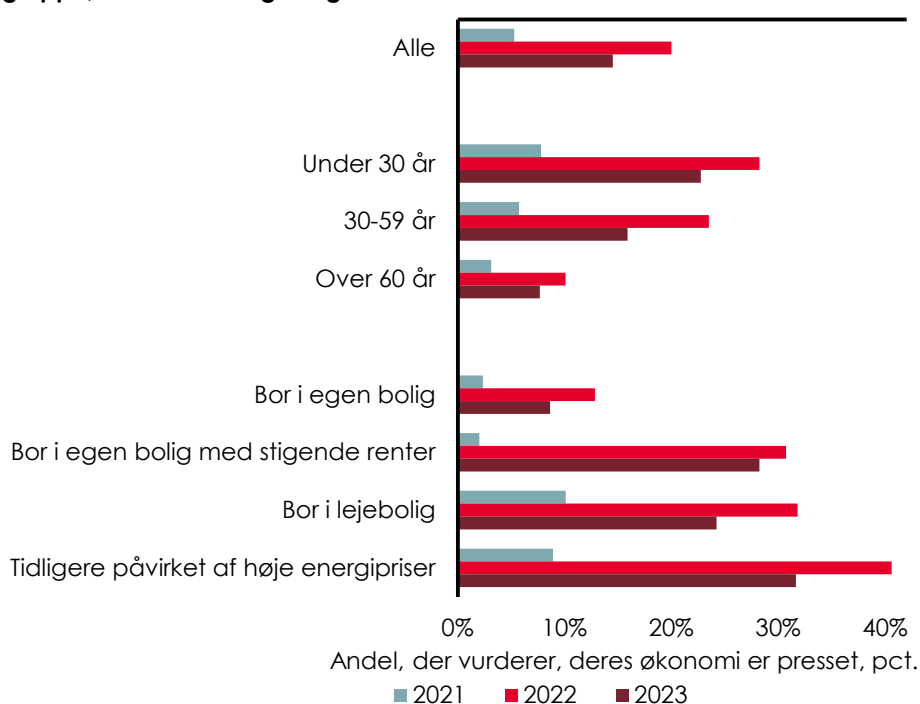
⁹ Rundspørgen går på kreditchefernes vurdering af den pågældende økonomiske situation og forventninger til de kommende seks måneder. Rundspørgen omfatter de syv SIFI-institutter med udlån til både erhverv og husholdninger og blev stillet og besvaret i oktober 2023 og 2022.

Omvendt er det særligt familier, der er hårdt påvirkede af renter, som ofte svarer, at de fortsat er pressede i dag. Det afspejler givetvis, at mens prisstigningerne er aftaget i år, steg renterne gennem en stor del af året, og mere end ventet.

Når det gælder *niveaue*t for andelen, der føler sig presset økonomisk, er andelen lavere blandt de ældre, end hvad vi ser for andre aldersgrupper. Dette kan hænge sammen med, at ældre typiske har mindre gæld end yngre mennesker, og en del ældre har faktisk store opsparinger. Fra politisk side er der også for nyligt indført forskellige tiltag, som øger indkomsten for pensionister mfl.; f.eks. har efterlønsmodtagere fået lempeligere fradrag for arbejdsindkomst.

Figur 18: Danskere, der mener de er økonomisk pressede, fordelt på aldersgruppe, uddannelse og bolig

Anm: Figuren viser andelen af danskere i forskellige grupper, der vurderede, at deres økonomi var presset i hhv. slutningen af 2021, slutningen af 2022 og i dag.
 Kilde: Spørgeskemaundersøgelse lidt over 1.000 respondenter udarbejdet af Epinion for Finans Danmark i hhv. 4. kvartal 2023, 4. kvartal 2022 og 4. kvartal 2021.

Ifølge bankernes kreditchef er det især energipriser og ledigheden, der har udviklet sig betydeligt bedre end ventet i løbet af 2023; inflationen har udviklet sig omtrent som ventet (om noget lidt gunstigere), ligesom lønningerne har udviklet sig omtrent som ventet. Kun renterne har udviklet sig værre end ventet, jf. figur 19.

Det understreger også, hvordan de ekstra rentestigninger så at sige er den pris, danskerne – og særligt de danskere, der har store lån med kort rentebinding – har måttet betale for, at økonomien har udviklet sig stærkere end ventet, samt at

Analyse

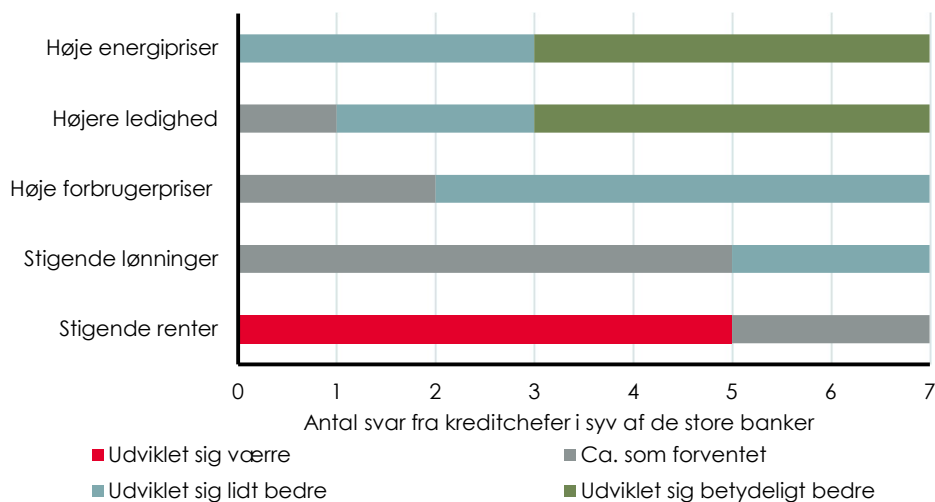
Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

mange nu venter en blød landing for økonomien, hvor inflationen er på vej mod et normalt leje, uden at vi skal gennem et voldsomt økonomisk tilbageslag med et større fald i beskæftigelsen.

Figur 19: Udviklingen har overrasket på flere områder – også i bankerne

Faktorer, der har udviklet sig hhv. bedre og dårligere end ventet i 2023:

Anm: Figuren viser, hvordan bankernes kreditchefer betragter udviklingen i energipriser, ledighed, forbrugspriser, lønninger og renter i løbet af 2023.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse stillet til de syv største banker i Danmark fra oktober 2022 og 2023.

Analyse

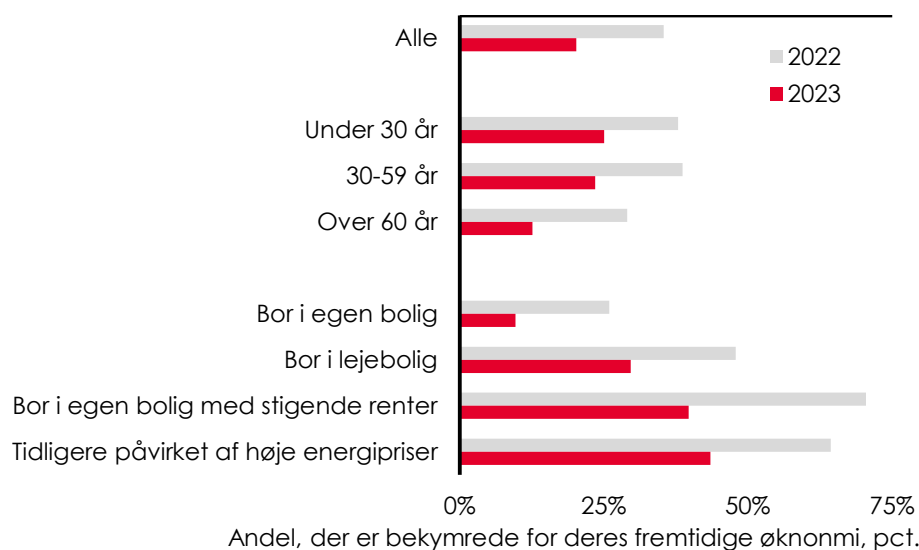
Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

Som en sidste vigtig faktor, er danskernes bekymring for deres fremtidige privatøkonomiske situation faldet mærkbart over det seneste år, jf. figur 20. Hvor 35 pct. sidste år svarede, at de i høj eller meget høj grad var bekymrede for, hvordan det ville gå med deres økonomi fremover, er det tal nu faldet til 20 pct. Selvom bekymringen altså fortsat er udbredt, ligesom vi ovenfor så, at hver syvende dansker oplever en presset økonomi, så synes flere i dag at se en vej igennem udfordringerne end for et år siden.

Det er især blandt familier i lejebolig og familier påvirket af høje renter og sidste års høje energipriser, at bekymringen for privatøkonomien var udbredt for et år siden. Omvendt er boligejere og ældre de grupper, hvor færrest er (og var) bekymrede for deres fremtidige privatøkonomi.

Figur 20: Danskerne er i mindre grad bekymret for deres fremtidige økonomi

Anm: Der er blevet spurgt til "I hvilken grad er du bekymret for, hvordan det kommer til at med din/jeres privatøkonomi fremadrettet". Figuren viser andelen af danskere, der er i høj/meget høj grad er bekymrede for, hvordan det kommer til at gå deres økonomi fremover.
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse lidt over 1.000 respondenter udarbejdet af Epinion for Finans Danmark i hhv. 4. kvartal 2023 og 4. kvartal 2022.

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

6. Stadig ingen garanti for en blød landing

Som nævnt, vurderer flertallet af danske økonomer – herunder vismænd og de økonomiske ministerier – at dansk økonomi grundlæggende har udsigt til en såkaldt blød landing, hvor inflationen normaliseres, uden vi skal gennem et større økonomisk tilbageslag med stort fald i beskæftigelsen og markant højere ledighed. I det tilfælde må vi også vente, at renten nu har toppet. Vores spørgeundersøgelse viser, at mange danskere deler dette syn på fremtiden.

Flere forhold kan dog ændre på det billede. Der er stadig store geopolitiske spændinger med krig i Ukraine og Gaza, samt i forholdet mellem Kina og Vesten. Hvis disse forværres, kan det have væsentlige negative effekter på økonomien også i Danmark, hvor mange eksportvirksomheder er afhængige af udlandet. Det kan bl.a. ske igennem højere priser på energi og andre råvarer, som igen skubber til inflationen og dermed til, at centralbankerne igen må sætte renten op.

Som omtalt ovenfor, har vi heller ikke set det fulde gennemslag af rentestigningerne på boligejernes økonomi endnu. Også erhvervslivet kan blive presset¹⁰, både af de højere renter, højere indkøbspriser og lønninger samt en svagere udvikling på deres afsætningsmarkeder både herhjemme og på

¹⁰ Kreditechernes vurdering af den aktuelle situation i erhvervslivet er nærmere behandlet i Finans Danmark, *Flere økonomisk pressede virksomheder, og flere på vej*, december 2023.

eksportmarkederne. Hvis det fører til en nedgang i erhvervslivet, vil denne også ramme husholdningerne, hvor flere kan rammes af ledighed og dermed tab af indkomst.

Hvor hver syvende dansker aktuelt oplever en presset økonomi, kan dette hurtigt blive flere, hvis nogle af de her omtalte risici bliver til virkelighed – og særligt hvis ledigheden stiger mærkbart. Så mens vi kan glæde os over de bedre udsigter for økonomien end for et år siden, er det altså for tidligt at ånde lettet op.

Boks 2. Beregninger af familiers nettoudgifter i figur 15

I beregningerne af familiers nettoudgifter som konsekvens af de stigende priser, renter og lønninger i løbet af 2022 og 2023 tager vi udgangspunkt i de tal for inflation og rentestigninger efter skat, som er vist tidligere i analysen.

Rente- og ydelsesstigninger:

Fra registerdata zoomer vi ind på de gennemsnitlige rentestigninger for de specifikke typer af familier – dvs. hhv. for alle parfamilier med børn, alle pensionistpar og de to relaterede undergrupper (vist til højre i figur 15), hvor vi kun medtager familier, der er ramt af stigende renter på deres rentetilpasningslån. Der antages generelt et rentefradrag på 33 pct. Ændringen i ydelsen beregnes også for individuelle realkreditlån afhængigt af rentestigning og restløbetid og summeres op på person og familieniveau.

Merudgifter til dyrere forbrug

Ved beregningen af familiers ekstra udgifter til forbrug tages der udgangspunkt i, at familierne bibeholder samme forbrug, som de havde i 2021 – hvilket er blevet dyrere som følge af den høje inflation. Når vi ser på alle familier i de to grupper, bruger vi forbrug fra forbrugsundersøgelsen 2021 for den respektive familietype (eksklusive faktisk leje og lejeværdi af egen bolig) – svarende til tallene i figur 3.

For de tilsvarende familier, der er ramt af stigende renter på rentetilpasningslån, har vi korrigeret ud fra forbrugsdata beregnet vha. registerdata. Her bruger vi det såkaldte imputerede forbrug, hvilket kort fortalt beregnes som familiers løn efter skat i løbet af året, korrigeret for forskellen imellem deres nettoopsparing primo og ultimo året (samt korrigeret for opsparing/udbetalinger fra pensionsopsparinger mv.). I disse beregninger af imputeret forbrug ser vi bort fra familier, der er flyttet mv.

Indkomststigninger

For 2022 har vi taget udgangspunkt i de faktiske gennemsnitlige indkomststigninger fra Danmarks Statistiks statistikbank. For pensionister antages dog en uændret indkomst. For 2023 tager vi udgangspunkt i vægtede lønstigninger for ansatte i det offentlige og private, jf. figur 12. For pensionister tages udgangspunkt i de fastlagte stigningstakter for folkepensionens grundbeløb og tillæg.

Analyse

Dok. nr. FIDA-1679705734-73-v1

